

Wprowadzenie

Przedstawiamy Państwu nr 63 czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” przygotowywanego przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stanowi on zbiór jedenastu artykułów opracowanych przez autorów z ośrodków naukowych z całej Polski w formule varia. W tomie tym autorzy poruszają problematykę przemian polskiej przestrzeni wiejskiej, wyzwań związanych z definiowaniem peryferyjności na gruncie badań regionalnych, zmieniających się uwarunkowań integracji społeczno-gospodarczej w Europie Środkowo-Wschodniej, przemian polityki zdrowotnej w obliczu konsekwencji pandemii COVID-19, wyzwań rozwojowych administracji publicznej oraz uwarunkowań przyrodniczych i społecznych procesu planowania i zagospodarowania przestrzennego.

Trzy pierwsze artykuły dotyczą problematyki przemian polskiej przestrzeni wiejskiej. Stanowią one wybrany dorobek XVI Konferencji z cyklu „Rozwój obszarów wiejskich”, która odbyła się 19 października 2022 r. pod hasłem: „Współczesne gospodarowanie przestrzenią na obszarach wiejskich”, a której jedną z inicjatorek była przedwcześnie zmarła prof. Anna Kołodziejczak, której poświęcamy w niniejszym numerze „In memoriam”. W pierwszym artykule pt. „Regionalne zróżnicowanie wpływu instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej na ochronę bioróżnorodności gruntów rolnych województwa wielkopolskiego” Anna Kołodziejczak przedstawia zmiany przestrzenne stanu ochrony bioróżnorodności gruntów rolnych wskutek wsparcia finansowego rozwoju produkcji ekologicznej i zrównoważonej w województwie wielkopolskim. Uzyskane wyniki wskazują, że wsparcie finansowe miało pozytywny wpływ na koncentrację użytków rolnych objętych płatnościami rolnośrodowiskowymi i najbardziej widoczne było w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, gdzie w większym stopniu wykorzystane przez rolników instrumenty ekonomiczne spowodowały kontynuację oszczędzania gruntów rolnych poprzez ekstensywne gospodarowanie, a tym samym zachowanie i powiększanie stanu bioróżnorodności. W drugim opracowaniu „Wsie o istotnych walorach krajobrazowych. Przypadek województwa łódzkiego” Marcin Wójcik podejmuje się próby identyfikacji najważniejszych walorów krajobrazowych wsi na podstawie 10 przyjętych aspektów. Zdaniem autora waga całościowego (ogólnego) waloru krajobrazowego utożsamiana jest z pojęciem zasobu rzadkiego. Wyniki prac pozwalają stwierdzić, że wsie, w których występują istotne walory krajobrazu kulturowego, są nieliczne i należy je traktować jako relikty minionych czasów. Stan zachowania takich walorów w województwie łódzkim jest w większości przypadków niski oraz następuje zanik ostatnich tradycyjnych krajobrazów osadnictwa wiejskiego. Trzeci artykuł dotyczący procesów rozwojowych na obszarach wiejskich został przygotowany przez Gabrielę Czapiewską. Autorka w tekście pt. „Kreowanie i promocja przestrzeni publicznych wsi regionu pomorskiego” przedstawia doświadczenia regionu pomorskiego w zakresie

kreowania i promocji wiejskich przestrzeni publicznych. We wnioskach opartych na przeprowadzonych badaniach stwierdza, że wypromowane w konkursie przedsięwzięcia są wzorem do naśladowania dla innych miejscowości, a sam konkurs jest formą motywacji dla samorządów lokalnych do podejmowania kolejnych ciekawych przedsięwzięć i aranżowania przestrzeni publicznych we wsiach regionu pomorskiego.

W kolejnym artykule „Ku nowej definicji peryferyjności” Mikołaj Grosel zwraca uwagę na wyzwania związane z definiowaniem peryferyjności na gruncie badań regionalnych. Podejmuje próbę wypracowania nowej definicji peryferyjności obejmującej to zjawisko w różnych skalach przestrzennych. W toku ustaleń wytypował sześć kluczowych cech peryferyjności, które jego zdaniem wyróżniają ją spośród zjawisk pokrewnych i na tej podstawie prezentuje definicję peryferyjności.

Następne dwa artykuły podkreślają zmieniające się uwarunkowania integracji społeczno-gospodarczej w Europie Środkowo-Wschodniej. W opracowaniu Tomasza Czapl i in. pt. „Integracja krajów regionu Europy Środkowo-Wschodniej: potencjał i priorytety na światowych rynkach” autorzy odnoszą się do przesłanek tworzenia sojuszu krajów Europy Środkowo-Wschodniej i jego potencjalnej słuszności i trwałości (z perspektywy historycznej, geograficznej, surowcowej, logistyczno-transportowej). Natomiast artykuł Jacka Strojnego i Michała Niewiadomskiego pt. „Uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego środkowoeuropejskich regionów peryferyjnych UE” zawiera wyniki analizy i oceny stopnia peryferyjności wybranych środkowoeuropejskich regionów UE w latach 2014 i 2019. Co ważne, analiza przedstawiona w pracy została poprzedzona przeglądem koncepcji teoretycznych odnoszących się do regionów peryferyjnych. Z punktu widzenia ustaleń metodologicznych badania wykazały przydatność metody diagraficzej Czekanowskiego do oceny porównawczej poziomu peryferyjności regionów.

Tekst Anny Janiszewskiej i Ewy Klimy „Wybrane aspekty demograficzne pandemii COVID-19 w polskich regionach a reaktywne działania polityki zdrowotnej” zawiera wyniki identyfikujące wybrane demograficzne skutki pandemii i działań podejmowanych w czasie rzeczywistym oraz polityki zdrowotnej, które przemodelowane były na skutek jej wybuchu w Polsce. Ustalenia autorek pozwalają stwierdzić, że pandemia zdecydowanie pogorszyła sytuację w poziomie zdrowotności, o czym świadczy wzrost liczby zgonów, w tym szczególnie nadmiarowych, niezwiązanych z COVID-19. W konsekwencji tych wydarzeń zaobserwowano powiększenie się długu zdrowotnego, który jest efektem niedrożności publicznego systemu zdrowia, utrudniającym obywatelom dostęp do efektywnej opieki medycznej i leczenia.

W kolejnym artykule „The role of LMX and organizational climate in improving performance and effectiveness of local public administration: evidence from the Metropolis GZM” opracowanym przez Izabelę Marzec autorka podejmuje próbę określenia, w jaki sposób czynniki takie, jak jakość relacji między przywódcami a podwładnymi oraz klimat uczenia się, wpływają na poprawę efektywności organizacyjnej lokalnej administracji publicznej.

Tekst Agnieszki Kurkowskiej „Poszukiwanie układów obiektów architektonicznych zgodnych z uwarunkowaniami przyrodniczymi Pojezierza Kaszubskiego. Studium autorskie” otwiera cykl opracowań dotyczących uwarunkowań przyrodniczych i społecznych procesu planowania i zagospodarowania przestrzennego, które zamykają niniejszy tom czasopisma. Autorka prezentuje wyniki swoich badań na obszarze Pojezierza Kaszubskiego, który wyróżnia się wyjątkowymi uwarunkowaniami przyrodniczymi. Charakterystyczna rzeźba terenu z wieloma zbiornikami wodnymi od kilku wieków stanowi wyzwanie dla zasiedlających ją mieszkańców, wskazując jednocześnie, że krajobraz jest tu wartością znaczącą. Wraz z dużą lesistością i niejednorodnością przyrodniczą teren ten okazał się interesującą inspiracją dla autorskiego projektu. W kolejnym opracowaniu „Wskaźnik ekspozycji widokowej jako narzędzie optymalizacji punktów widokowych – studium przypadku Szczeczeszyńskiego Parku Krajobrazowego” Szymon Chmielewski i Tadeusz Grabowski prezentują metodyczną propozycję wskaźnika ekspozycji widokowej, będącego geoinformacyjnym narzędziem wspierającym proces wyznaczania i optymalizacji sieci punktów widokowych. Badanie przeprowadzono na przykładzie Szczeczeszyńskiego Parku Krajobrazowego, w efekcie zaproponowano rozbudowę istniejącej na tym obszarze sieci do 45 punktów widokowych. W ostatnim artykule „Mechanizmy partycypacyjne oraz cechy partycypacji sąsiedzkiej w rewitalizacji podwórek miejskich w Polsce” Magdalena Miśkowiec podejmuje próbę identyfikacji występujących prawidłowości i różnic w stosowanych mechanizmach partycypacyjnych oraz wyjaśnia wpływ najważniejszych cech partycypacji sąsiedzkiej na osiągnięte efekty rewitalizacji przestrzeni podwórek miejskich. Uzyskane przez autorkę wyniki wskazują na takie mechanizmy oraz cechy procesu partycypacji, które przyczyniły się nie tylko do osiągnięcia efektów przestrzenno-funkcjonalnych, ale przede wszystkim społecznych, takich jak integracja i aktywizacja społeczności sąsiedzkiej oraz oddolne przejście inicjatywy i odpowiedzialności za przestrzeń wspólną.

Zapraszamy Państwa do działu Nowości Wydawniczych, w którym prezentujemy ciekawą publikację dotyczącą terytorialnych konsekwencji interwencji polityk publicznych w Polsce. Jest to książka pt. „Terytorialne efekty polityk Unii Europejskiej w Polsce” pod redakcją Grzegorza Gorzelaka. Przedstawiamy też najnowsze prace autorstwa Pracowników naszego Wydziału, których tematyka bezpośrednio wiąże się z problematyką rozwoju regionalnego i polityki regionalnej. W bieżącym numerze mamy przyjemność zaprezentować Państwu monografię pod red. m.in. naszego kolegi Roberta Kudłaka pt. „The Impact of Corporate Social Responsibility – Corporate Activities, the Environment and Society” wydaną przez prestiżowe wydawnictwo Routledge oraz dwa kolejne tomy z serii Ekspertyzy i Raporty Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM omawiające wyniki badań i doświadczenia naszych pracowników związane z procesem opracowywania nowych strategii rozwoju lokalnego w Polsce oraz miejsc integracji społecznej na obszarach wiejskich.

Mamy nadzieję, że włączą się Państwo w tworzenie kolejnych numerów naszego czasopisma, które jest indeksowane m.in. w bazie ERIH PLUS. Informujemy również, że według komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 grudnia 2021

r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, czasopismo „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” wydawane przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM posiada obecnie 70 punktów.

Zapraszamy i zachęcamy Państwa do nadsyłania propozycji publikacji, informacji na temat nowości wydawniczych, recenzji i głosów polemicznych dotyczących najnowszych wyników badań, a także streszczeń wyróżniających się prac magisterskich z zakresu problematyki rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które mogłyby stać się podstawą do przygotowania artykułów w numerze poświęconym debiutom naukowym. Pamiętajmy, że tylko od naszej wspólnej aktywności zależy ostateczny kształt naszego czasopisma, którego kolejny numer trafił właśnie do Państwa.

Przypominamy, że wszystkie zasady dotyczące składania i recenzowania tekstów oraz numery archiwalne czasopisma dostępne są pod adresami: <http://rr.amu.edu.pl> i <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rrpr/>.

Prof. Paweł Churski
Redaktor Naczelny czasopisma
„Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”